

GEORGIA FOR THE JEWISH TRAVELERS

GEORGIAN NATIONAL TOURISM ADMINISTRATION
4 Sanapiro str, 0105, Tbillisi, Georgia
Tel: +995 32 2 43 69 99
Fax: +995 32 2 43 60 85
E-mail: info@gnta.ge
www.georgia.travel
www.gnta.ge

CONTENTS

JEWISH DIASPORAS IN GEORGIA		4
JEWISH COMMUNITY IN TBILISI		5
SYNAGOGUES IN GEORGIA TBILISI / ONI / KUTAISI / BATUMI / AKHALTS	SIKHE/SURAMI	6
TRAVEL INFORMATION		12

Georgia has been home to one of the oldest Jewish Diasporas in the world. There are different speculations about their origin. According to the Georgian Chronicles Jewish people arrived in Georgia after Nebuchadnezzar's conquest of Jerusalem in 586 BC and Babylonian exile. Further reference in the same source tells of Jewish refugees who reached Georgia after being exiled by Vespasian in 1st century AD and settled in Mtskheta with the old Jewish communities. Another ancient Georgian historic chronicle "Conversion of Kartli" describes a version according to which period of Jewish migration into Georgia is ascribed to Alexander the Great, 4th century BC.

There is room of speculation that Jewish settlement preceded the Christian era. Because of its location Georgia had always had influence of the great eastern empires of ancient world and maintained cultural and commercial ties with them. It is highly likely that Jewish people came to Georgia as traders, emigrants and refugees from various lands of their dispersal.

For centuries Jewish diasporas have lived in Georgia without anti-Semitism that characterized central and Eastern Europe, imperial Russia and the Soviet Union. For many centuries the Church in Georgia did not incite against them.

Jewish population reached a peak of about 100 000 in the 1960 and 70s, though the number decreased sharply when Jewish emigration from the Soviet Union became possible and majority made aliyah to Israel and other countries.

Nowadays about 30 000 Jews live in Georgia. They mostly reside in Tbilisi. There are Jewish settlements in Kutaisi, Gori, Surami, Oni, Akhaltsikhe, and Batumi. Their traditional language is known as Judeo-Georgian or Kivruli that was formed from a combination of Georgian and Hebrew. It has been written using both the Georgian and Hebrew alphabets.

JEWISH COMMUNITY IN TBILISI

Tbilisi has a Jewish population of about 10,000. In honor of Jewish community that for centuries lived in the old part of the city one of the squares is called Jerusalem Square that is led from Kote Abkhazi Street via Jerusalem Street. Jewish community has always played leading role in country's economic life.

One of the major Jewish institutions in Tbilisi is David Baazov Museum of the Jews of Georgia and Georgian-Jewish Relations (3 Anton Katalikosi str. www.facebook.com/jewishgeo). The museum was founded in 1933, though it was closed in 1951 as a result of anti-Semitic movement that took place in the USSR. The museum renewed functioning in 1992. In 2013-14 the building of the museum was completely renovated. Original building of the museum was reconstructed in 1914. It is built with bricks. The building has polygonal shape from outside while it is circular with three apses inside. Two, little and big domes of the museum rest on eight pairs of pillars. The building measures about 20 meters in length and width and its height reaches 21 meters.

The museum represents a treasure-house of centuries-old history of the Jews' life in Georgia and a unique scientific center studying Georgian-Jewish relations. It possesses many exhibits and rarities: archaeological, ethnographic, epigraphic, historical, manuscript, printed, art items, archives, audio-video, photographs, etc.

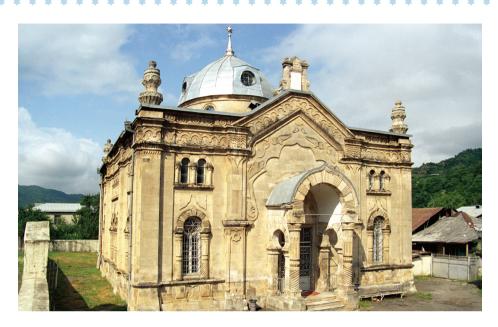
TBILISI

The Great Tbilisi Synagogue constructed in 1895-1903 is located at 45-47 Leselidze Street. It was founded by Jewish people from Akhaltsikhe who migrated to Tbilisi in the late 19th century. The Synagogue was taken from Jewish communities by the Soviet authorities in 1923 and it was only in the late 20th century that the Shul was returned to them.

The Great Tbilisi Synagogue with high marble columns is tribute to Georgian Jewry. It was built with bricks in eclectic style and measures 14 meters in height. There are two prayer halls in the synagogue. Walls and ceiling of both halls are decorated with elaborate frescoes. Lower prayer hall used for daily prayers does not have a women's section, while upper prayer hall, the bigger of the two, is used for services on Sabbath and festivals and has a gallery for women.

The Synagogue is surrounded by a wall with an iron gate. There is also mikvah (ritual bath), shechita (kosher butcher), matzoth bakery and a kosher food shop on the same premises as the synagogue.

ONI

8

In the remote town of Oni, Racha region, Jewish community once made up almost half the population. Till 1970s there used to live around 3000 Jews mostly in the district north to the centre of the town. In 1970s and 80s they made aliyahs to Israel, Europe or other Georgian towns.

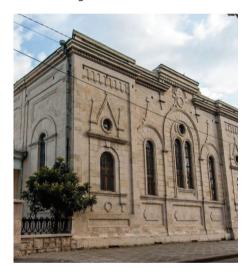
There is one active Synagogue in Oni, on Vakhtang VI Street. Construction of the Synagogue finished in 1895. It was built in an eclectic style by a Polish architect and the builders were Greek Jews from Thessaloniki. The rear side of the Shul faces one of the main streets named after prominent Georgian Jews – poet and playwright Gertzel Baazov.

Oni Synagogue is the third largest Shul after those of Tbilisi and Kutaisi. White lime-

stone was used as construction material. The building is square in shape. The Star of David adorns dome of the Shul facing the East. During 1930s the Soviet authority attempted to bring down the Synagogue but Jewish community mainly women with their babies in cradles occupied the building thus preventing it from destroying.

The Synagogue has recently been renovated. It is active, though because of small size of Jewish population minyan is not held regularly. Nowadays just 10-12 Jews reside in Oni, though in summer the Jewish population raises with Israeli trekkers and Georgian Jews who have migrated.

KUTAISI

Kutaisi synagogue located in the central part of the town, at Gaponov Street, is one of the biggest out of the three synagogues in the town. It was built in 1885. The synagogue is active and a minyan is held regularly, though only tens of Jews gather for religious rituals and the number of visitors is increased especially during summer season by visitors from Israel and Georgian Jews who have migrated.

BATUMI

In the beginning of XX century Batumi Jewish community addressed Emperor of Russia Nicholas II with the petition and asked for permission to built synagogue in the town. After obtaining consent form the Emperor the construction started and it was finished in 1904. The synagogue was designed by the architect Semyon Vulkovich. In 1929 the synagogue ceased functioning and since then the building had been used for different purposes. It was only in 1993 that she shul returned to the Jewish community. The building was renovated and nowadays the synagogue is active.

AKHALTSIKHE

Synagogue in Akhaltsikhe was constructed in 1863. Besides the main Shul the complex also includes mikvah – the ritual bath and heating building. Near the Synagogue there is 400

year old cemetery.

The Synagogue is active and different traditional Jewish holidays are commemorated there. Annually on July 26 Tisha B'Av (Memorial Day, ninth of Av) is marked in Akhaltsikhe Synagogue. It has 2 600 year history and commemorates the destruction of the ancient Temples and other major calamities which have befallen the Jewish people. In September Yom Kippur (Day of Atonement) and Rosh Hashanah (New Year) are celebrated in Akhaltsikhe Synagogue.

SURAMI

Surami Synagogue is located in the Jewish quarter, central part of the town, left bank of the Suramula River. Exact date of its construction is not known. Nowadays the synagogue is active. It is frequently visited by Surami visitors.

Visa Requirements

Valid passports are required for visitors of all nationalities. Georgia has a liberal visa regime with visa waiver for the citizens of 94 countries for short-term visits (not exceeding 90 calendar days in any 180-day period).

For more information please visit the website of the Consular Department of the Ministry of Foreign Affairs of Georgia: www.geoconsul.gov.ge

Getting There

By air

Direct flights to Tbilisi are available from Batumi and Kutaisi, as well as from many European and Asian cities. Non-stop flights can be taken from Amsterdam, Munich, Riga, Vienna, Paris, Rome, Warsaw, Istanbul, Dubai, Tel-Aviv, Baku, Moscow, St. Petersburg, Yekaterinburg, Samara, Kiev, Minsk, Dnepropetrovsk, Odessa, Astana, Almaty, Aktau, Urumqi, Doha, Sharm el-Sheikh, Cairo, Sharjah, Najaf.

Batumi International Airport

Direct flights to Batumi are available from Tbilisi, Moscow, Kiev, Istanbul, Minsk, Odessa and Tel-Aviv.

Kutaisi International Airport

Direct flights to Kutaisi are available from Tbilisi, Kiev, Warsaw, Moscow, Minsk, Budapest and Vilnius.

By land

Daily buses mainly to Tbilisi depart from Baku, Istanbul, Ankara, Trabzon, Yerevan and Athens.

By Train

Georgia is connected to Armenia and Azerbaijan. Trains from Baku are available every day and for more information and timetables, please visit: www.railway.ge

Bv Sea

Georgia can be accessed by weekly ferries from Ukrainian ports of llychevsk and Odessa.

Accommodation

Major cities like Tbilisi and Batumi offer hotels of all categories from international four-star, to home-stays. In rural regions accommodation is primarily three-star family hotels, bed and breakfast and home-stays.

Cuisine

There are many excellent restaurants in main cities serving both traditional Georgian and international cuisine, while restaurants in different regions of the country mainly offer traditional dishes.

Climate

The climate of the country is extremely diverse, considering the nation's small size. The Greater Caucasus Mountain Range plays an important role in moderating Georgia's climate, protecting the nation against cold air from the north, while the Lesser Caucasus Mountains protect against from the very dry, hot air from the south. Average temperatures in summer range from 19 °C to 25 °C, and in winter from 1.5 °C to 3 °C.

Currency

The official currency in Georgia is the Georgian Lari, usually indicated as GEL. Lari is subdivided into 100 Tetri. Major hotels accept credit cards, but please check outside the main cities. Cash point machines are available throughout major towns and cities.

Electricity

Electrical current - 220 V, 50 Hz. EU standard plugs work throughout Georgia.

Communications

The country code is +995 and the area code for Tbilisi is 322. Georgian mobile operators (Geocell, MagtiCom and Beeline) cover almost the whole territory of the country and there are many WI-FI zones that enable visitors to use the internet for free.

Health

For the emergency services please call (112 - the Emergency Management Department.

For more information please visit: www.georgia.travel

Georgian National Tourism Administration

4 Sanapiro str. 0105, Tbilisi, Georgia (+995 32 2436999 E-mail: info@gnta.ge

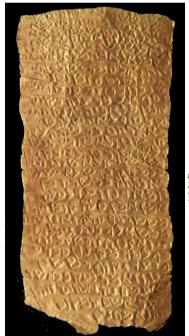
Hotline:

(0 800 800 909

המוזיאון להיסטוריה של יהודי גאורגיה ולתולדות היחסים בין הגאורגים והיהודים ע"ש דוד באאזוב

Museum of the Jews of Georgia and Georgian-Jewish Relations

קמיע מצופה זהב (המאות ה-6-5) בכתב עברי, מצחתה Sefer Torah Ark curtain – Parokhet, silk, gold thread, embroidery, 186X113 cm.

וילון לארון הקודש - פרוכת. בד משי, חונו זהר, בהמה דו-עדדים 113X186

"אשה יהודיה בכיסוי ראש -צ'יחטיקופי", ד. גוולסיאני. בד, שמן

'A Jewish Woman with Chikhtikopi", D. Gvelesiani. Oil, canvas

Gravestone with Jewish inscription, Mtskheta

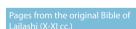
כתובת מצבה בעברית, מצחתה

Sefer Torah Ark curtain – Parokhet, velvet and cotton textile, gold thread, embroider 144X124 cm.

וילון לארון הקודש - פרוכת. בד כותנה וקטיפה, חוט זהב, רקמה דו-צדדית, 144X124

בת ב מפר תורה נחוועת הנובעה

The crown of the Sefer Torah, copper, smithery

דפי המקור של התנ"ך לאילאשי. והמאות ה־11-10)

Calendar, metal,

לוח שנה ציפוי כספ הטבעו

כוכבים עד לשהייה ביתית. באזורים כפריים האירוח הוא בעיקר מלונות משפחתיים של שלושה כוכבים ואכסניות.

המטבח

יש הרבה מסעדות מעולות בערים מרכזיות המציעות מטבח גאורגי מסורתי ומנות בינלאומיות כאחד, ואילו מסעדות באזורים מרוחקים מציעות בעיקר מאכלים מהמטבח הגאורגי המסורתי.

האקלים

האקלים בארץ מאוד מגוון, בהתחשב בגודלה הקטן. רכס הרי הקווקז הגבוה ממלא תפקיד חשוב במיתון האקלים של גאורגיה; הוא מגן על המדינה מגלי אוויר קר מהצפון, ואילו הרי הקווקז הנמוך מגנים מפני האוויר היבש והחם מאוד מהדרום. טווח הטמפרטורות הממוצעת ב-קיץ מ-19 מעלות צלזיוס עד 25 מעלות צלזיוס, ובחורף מ-1.5 מעלות צלזיוס.

המטבע

המטבע הרשמי בגאורגיה הוא לארי גאורגי, לארי מחולק ל-100 טטרי. מלונות גדולים מקבלים כרטיסי אשראי, אבל יש לבדוק מחוץ לערים

המרכזיות. יש כספומטים זמינים בכל רחבי הערים והעיירות הגדולות.

החשמל

זרם חשמלי - V220, 50 הרץ. תקעים סטנדרטיים לפי האיחוד האירופי משמשים ברחבי גאורגיה.

התקשורת

קוד המדינה הוא 995 וקוד האזור לטביליסי הוא Geocell,) מפעילים סלולריים גאורגיה (MagtiCom, Beeline) מכסים כמעט את כל שטחה של הארץ ויש אזורי WI-Fl רבים המאפשרים למבקרים להשתמש באינטרנט בחינם.

בריאות

עבור שירותי חירום נא להתקשר למס' 112 -המחלקה לניהול החירום.

www.georgia.travel :למידע נוסף בקרו באתר

משרד התיירות הממשלתי של גאורגיה.

13

רח' סנפירו 4 0105, טביליסי, גאורגיה. טלפון: 995322436999 + דואר אלקטרוני: info@gnta.ge מוקד סיוע: 0800800909

דרישות ויזה

דרכונים תקפים נדרשים ממבקרים מכל המדינות.
יש לגאורגיה משטר ויזה ליברלי עם ויתור על ויזה
לאזרחי 94 מדינות לביקורים קצרי טווח (לתקופה
שלא תעלה על 90 ימים בכל תקופה של 180 יום).
למידע נוסף אנא בקרו באתר האינטרנט של
המחלקה הקונסולרית של משרד החוץ של
גאורגיה:

https://www.geoconsul.gov.ge/en/ visalnformation

איך מגיעים

דרך האוויר

טיסות ישירות לטביליסי זמינות מבתומי וקותאיסי, כמו גם מערים רבות באירופה ובאסיה. טיסות ישירות מופעלות מאמסטרדם, מינכן, ריגה, וינה, פריז, רומא, ורשה, איסטנבול, דובאי, תל-אביב, באקו, מוסקבה, סנט פטרסבורג, יקטרינבורג, סמארה, קייב, מינסק, דנייפרופטרובסק, אודסה, אסטנה, אלמתי, אקטאו, אורומצ'י, דוחא, שארם אל-שייח, קהיר, שרג'ח, נג'ף.

שדה התעופה הבינלאומי של בתומי

טיסות ישירות לבתומי זמינות מטביליסי, מוסקבה, קייב, איסטנבול, מינסק, אודסה ותל-אביב.

שדה התעופה הבינלאומי של קותאיסי

טיסות ישירות לקותאיסי זמינות מטביליסי, קייב, ורשה, מוסקבה, מינסק, בודפשט ווילנה.

דרך היבשה

אוטובוסים המגיעים לטביליסי יוצאים מבאקו, איסטנבול, אנקרה, טרבזון, ירוואן ואתונה. משך הנסיעה כיומיים.

ברכבת

גאורגיה מחוברת במסילות לארמניה ואזרבייג'ן. רכבות מבאקו זמינות כל יום. למידע ולוחות זמנים נוספים, אנא בקרו www.railway.ge

דרך הים

ניתן להגיע לגאורגיה על ידי ספינות מעבר שבועיות מהנמלים האוקראינים של איליצ'בסק ואודסה.

לינה

ערים גדולות כמו טביליסי ובתומי מציעות מלונות מכל הרמות החל ממלונות בינלאומיים ארבעה

בית הכנסת באחלציחה

בית הכנסת באחלציחה נבנה בשנת 1863. מלבד בית הכנסת המרכזי המתחם כולל גם מקוה. ליד בית הכנסת יש בית קברות ישן בן 400 שנה.

בית הכנסת פעיל וחגים יהודים מסורתיים שונים נחגגים בו . מדי שנה תשעה באב מונצח בבית הכנסת באחלציחה. היסטוריה בת 2,600 שנה מנציחה את חורבן בית המקדש העתיק ואסונות גדולים אחרים שפקדו את העם היהודי. בספטמבר, יום הכיפורים וראש השנה, נחגגים בבית הכנסת באחלציחה.

בית הכנסת בסוראמי

בית הכנסת בסוראמי ממוקם ברובע היהודי, בחלק המרכזי של העיר, על הגדה השמאלית של נהר סורמולה. התאריך המדויק של הקמתו אינו ידוע. כיום בית הכנסת פעיל. מטיילים מבקרים בו לעתים קרובות.

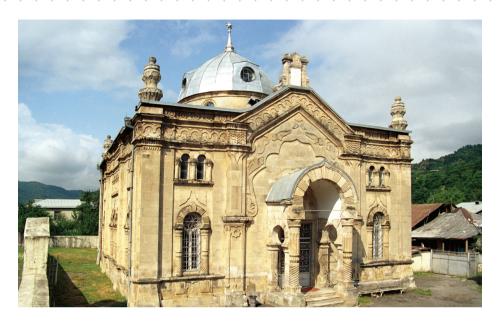
אבל בני הקהילה היהודית, בעיקר נשים עם תינוקותיהן, ישבו בתוך בית הכנסת וכך מנעו את הריסתו. בית הכנסת שופץ לאחרונה. אבל הוא לא פעיל בקביעות בשל מספרם המועט של היהודים. במקום קשה להשיג מניין לתפילות. כיום רק 12-10 יהודים מתגוררים באוני, אם כי בקיץ האוכלוסייה היהודית גדלה עם בואם של מטיילים ישראליים, ביניהם יהודים גאורגים שעלו לישראל.

בית הכנסת בקותאיסי

בית הכנסת בקותאיסי ממוקם בחלק המרכזי של העיר, ברחוב גפונוב, הוא הגדול משלושת בתי הכנסת בעיר ונבנה בשנת 1885. בית הכנסת פעיל ומניין מתקיים בו באופן קבוע, אם כי רק עשרות יהודים מתכנסים לטקסים דתיים ומספר המבקרים גדל במיוחד בעונת הקיץ, ביניהם יהודים גאורגים שעלו לישראל.

בית הכנסת בבתומי

בתחילת המאה ה-20 הקהילה היהודית של בתומי פנתה לקיסר של רוסיה ניקולאי השני וביקשה רשות לבנות בית כנסת בעיר. לאחר קבלת הסכמה מהקיסר החלה הבנייה, שהסתיימה בשנת 1904. בית הכנסת תוכנן על ידי האדריכל סמיון וולקוביץ'. בשנת 1929 בית הכנסת חדל לתפקד ומאז הבניין שימש למטרות שונות. רק בשנת 1993 בית הכנסת חזר לידי הקהילה היהודית. הבניין שופץ וכיום בית הכנסת פעיל.

בית הכנסת באוני

בעיירה אוני שבאזור רצ'ה, הקהילה היהודית היוותה כמעט מחצית מהאוכלוסייה. עד 1970 חיו באוני כ-3,000 יהודים, בעיקר באזורים שמצפון העיר ועד מרכזה. בשנות ה-70 וה-80 הם עלו לישראל, היגרו לאירופה או עברו לערים אחרות בגאורגיה.

בית כנסת אחד פעיל באוני, ברחוב וחטנג השישי. בית הכנסת נבנה בשנת 1895. הוא נבנה בסגנון אקלקטי על ידי אדריכל פולני והבונים היו יהודים יווניים מסלוניקי. הצד האחורי של בית הכנסת נמצא באחד מהרחובות הראשיים, שנקרא על שמו יהודי גאורגי בולט - המשורר והמחזאי הרצל באזוב.

הרצל באזוב. בית הכנסת של אוני הינו השלישי בגודלו, אחרי

אלה של טביליסי וקותאיסי. חומר הגלם ממנו בנוי בית הכנסת באוני - גיר לבן. הבניין עשוי בצורה מרובעת. מגן דוד מעטר את כיפת הבית כנסת בכיוון מזרח. ב-1930 הרשות הסובייטית ניסתה להרוס את בית הכנסת

בית הכנסת בטביליסי

בית הכנסת הגדול של טביליסי נבנה בשנים 1903-1895 וממוקם ברחוב לסלידזה 47-45. הוא נוסד על ידי יהודים מאחלציחה שהיגרו לטביליסי בסוף המאה ה-19. ב-1923 בית הכנסת נלקח מרשות הקהילה היהודית על ידי השלטונות הסובייטיים והוחזר להם רק בסוף המאה ה-20.

מתחם בית הכנסת הגדול של טביליסי מוקף בחומה עם שער ברזל. יש בו מקווה טהרה, מקום לשחיטה יהודית, מאפיית מצות, וחנות לאוכל כשר. מבנה בית הכנסת הוא עטרה ליהדות גאורגיה, בנוי בסגנון אקלקטי עם

עמודים גבוהים, ומתנשא לגובה של 14 מטרים. יש בו שני אולמות תפילה. הקירות והתקרה בשני האולמות מעוטרים בציורי קיר. אולם התפילה התחתון משמש לתפילות יומיות ובו אין עזרת נשים, בעוד שבאולם התפילה העליון, הגדול מבין השניים, שמשמש לתפילות בשבתות ובחגים, יש עזרת נשים.

הקהילה היהודית בטביליסי

האוכלוסייה היהודית בטביליסי מונה כ-10,000 נפשות. לכבוד הקהילה היהודית, שחיה במשך מאות שנים בחלק העתיק של טביליסי, נקראת אחת הכיכרות שבה "כיכר ירושלים", אליה מגיעים דרך רחוב קוטה אפחזי ורחוב ירושלים. הקהילה יהודית בטביליסי מילאה תפקיד חשוב ומוביל בניהול הכלכלה של גאורגיה. אחד המוסדות היהודיים הגדולים ביותר בטביליסי הוא מוזיאון דויד באזוב לתולדות יהודי גאורגיה ולקשרי www.facebook. (Anton Katalikosi Str 3) . 3. (Com/jewishgeo המוזיאון נוסד ב-1933. בשנת 1951, בתקופה של הפעולות האנטישמיות בברית המועצות, המוזיאון נוסד ב-1933. בשנת 1951, בתקופה של הפעולות המוזיאון עבר שיפוץ מללי. הבניין המקורי של המוזיאון נבנה בשנת 1914; מבחוץ צורתו מצולע רב-צלעות בנוי מלבנים ובצידו הפנימי 3 גומחות. בתקרת המוזיאון שתי כיפות הנישאות על שמונה זוגות עמודים. אורך הבניין 20 מטרים וכך גם רוחבו, גובהו 21 מטרים. המוזיאון הוא בבחינת אוצר המכיל את ההיסטוריה של היהודים בגאורגיה וכן מכון מחקר ייחודי לחקר היחסים שהתפתחו בין היהודים לשאר תושבי גאורגיה לאורך השנים. המוזיאון מציג מערוכות של מוצגים נדירים: ארכיאולוגיים, אתנוגרפיים, אפיגרפיים, היסטוריים, כתבי יד, הדפסים, מציג תערוכות של מוצגים נדירים: ארכיאולוגיים, אתנוגרפיים, אפיגרפיים, היסטוריים, כתבי יד, הדפסים, חפצי אומנות, קטעי ארכיון, קטעי וידאו וצילומים.

ישנם שלושה בתי קברות יהודים בטביליסי: בית הקברות הישן, בית הקברות החדש של יהודי גאורגיה ובית הקברות האשכנזי.

גאורגיה היא בית לאחת מהתפוצות היהודיות העתיקות ביותר בעולם. על מוצאם יש השערות שונות. על פי ספר דברי הימים הגאורגי, היהודים הגיעו לגאורגיה לאחר כיבוש ירושלים על ידי נבוכדנצר בשנת 586 לפני הספירה וגלות בבל. התייחסות נוספת באותו מקור מספרת על פליטים יהודים שהגיעו לגאורגיה לאחר שהוגלו על ידי אספסיאנוס במאה ה-1 לספירה התיישבו במצחטה והצטרפו ליהודים שכבר חיו במקום. כרוניקה גאורגית היסטורית עתיקה נוספת בשם "חיי כארתלי" מתארת גרסה לפיה תקופת ההגירה היהודית לגאורגיה מיוחסת לאלכסנדר הגדול. במאה ה-4 לפנה"ס.

יש מקום להשערה שההתיישבות היהודית קדמה לנצרות. בשל מיקומה הגיאוגרפי, גאורגיה הושפעה רבות מהאימפריות המזרחיות הגדולות של העולם העתיק וקיימה עימן קשרים תרבותיים ומסחריים . סביר להניח כי יהודים הגיעו לגאורגיה כסוחרים, כמהגרים וכפליטים מארצות שונות בשל פיזורם.

במשך מאות שנים היהודים חיו בגאורגיה ללא אנטישמיות, שלא כמו במרכז ובמזרח אירופה, ברוסיה הקיסרית ובברית המועצות. במשר מאות שנים הכנסייה הגאורגית לא הסיתה נגד יהודים.

האוכלוסייה היהודית הגיעה לשיאה, כ-100 אלף נפש, ב-1960, ובשנות ה-70 מספר זה ירד בחדות כאשר ניתנה האפשרות לעלייה יהודית מברית המועצות, ורוב היהודים עלו לישראל והיגרו למדינות אחרות. כיום חיים בגאורגיה כ-30,000 יהודים. רובם מתגוררים בבירה טביליסי. יש קהילות יהודיות בקותאיסי, בגורי, בסוראמי, באוני, באחלציחה ובבתומי. השפה המסורתית שלהם נקראת י<mark>הודי-גאורגי</mark> או **קיוורולי**,

שנוצר משילוב של גאורגית ועברית. הכתב כולל כתב עברי וגאורגי גם יחד.

תוכן

4		התפוצה היהודית בגאורגיה
5		הקהילה היהודית בטביליסי
6	ת באוני / בית הכנסת בקותאיסי / באחלציחה / בית הכנסת בסוראמי	
12		מידע על הנסיעות

משרד התיירות הממשכתי שנ גאורגיה. רח' סנפירו 4 2010, טביליסי, גאורגיה. טלפון: 995322436999 דואר אלקטרוני 9800800909 מוקד סיוע: 0800800909

גאורגיה למטיילים יהודים

